

Sopimus tuo sovun maatalaosakeyhtiöön

Hyvin laadittu osakassopimus auttaa maatalouden osakeyhtiömuotoisia yhteisyrityksiä sekä ristiriitatilanteissa että taloudellisen tuloksen tekemisessä. Toinen paneutumista vaativa asiakirja on yhtiöjärjestys, sanoo Juhani Paavilainen ProAgria Pohjois-Savosta.

LEENA PAKARINEN Kuivitus Pietari Posti, kuva Pentti Vänskö

Osakeyhtiöt ovat tuttuja jo sikataloudessa, koneurakoinnissa ja erikoiskasvien viljelyssä. Perinteisesti yhtiöittäminen on tehty yksittäisen maatilan toimintamuodon muutoksena verotussyistä, mutta nyt yleisymmässä ovat maatilojen erilaiset yhteenliittymät, kuten koneasemat ja yhteisnavetat.

– Varsinkin yhteisnavetoissa tärkeimpänä perusteena on suuren yksikön mukanaan tuoma kustannustehokkuus. Samalla haetaan myös taloudellisten riskien hallintaa sekä yrittäjän fyysistä ja henkistä jaksamista, sanoo yritysasiantuntija **Juhani Paavilainen** ProAgria Pohjois-Savosta.

Hän pitää osakeyhtiötä parhaana yhtiömuotona karjatilojen yhteenliittymiin. Tätä puoltaa erityisesti päätöksentekokyvyn säilyminen ristiriitatilanteissa sekä velkavastuun rajautuminen pääosin yhtiölle. Se on tärkeää suuria pääomia sitovassa kotieläintuotannossa.

Paavilaisen mukaan yhteisnavetassa voidaan hyödyntää osakkaiden erilaista osaamista niin, että 1 + 1 + 1 on enemmän kuin kolme. Kustannuksia säästyy, kun keskikokoiset maatilat eivät yksin lähde kasvattamaan yksikkökokoaan yhteen robottiin, vaan pari-kolme tilaa rakentaa yhdessä useamman robotin navetan. Ison yksikön on myös helpompi kilpailla peltomarkkinoilla.

Työn ja vastuun jakautuminen usealle yrittäjälle antaa osakkaille mahdollisuuden todelliseen vapaa-aikaan.

– Yhteisnavetassa yrittäjillä voi olla vapaa-päiviä viikolla ja loman voi pitää lomana ilman lomittajan puhelua ongelmista navetalla, tiivistää Paavilainen.

TOIMINTA NIPPUUN OSAKASSOPIMUKSESSA

Juhani Paavilaisen mukaan kaikkein tärkeintä yhteishankkeissa on yrittäjien keskinäinen luottamus ja sen säilyttäminen. Yrittäjien tulisi tuntea toisensa myös pahoina päivinä.

– Luottamusta varmistetaan kirjallisilla sopimuksilla. Näin voi etukäteen vähentää ristiriitoja. On varmaa, että kaikki ei aina mene niin kuin Strömsössä: ongelmia voi olla rakentamisaikatauluissa, eläinterveydessä tai työtapojen yhteensovittamisessa. Yleensä selvittää puhumalla ja hallituksen kokouksella. Joskus kaivetaan sopimukset esille ja luetaan, mitä on aikoinaan sovittu.

Osakassopimus on jokaisessa yhtiössä oman näköisensä. Se määrittelee yhtiön toiminnan ja osakkaiden maatilojen kytkeytymisen kokonaisuuteen.

Tavallisesti yhtiö hankkii parin hehtaarin tonnin rehu- ja lantalogistisesti hyvältä paikalta, mielellin hiekkakankaalta tien varresta. Yhteisnavetaa ei tule sijoittaa kenenkään pihapiiriin. Yhtiö vuokraa osakkaiden maatilojen pellot esimerkiksi 20 vuoden vuokrasopimuksilla sekä ostaa tiloilta eläimet käypään hintaan.

Paavilainen suosittelee karjan hinnoitteluapuun Faban palveluita. Säilörehu-urakoinnin yhtiö voi päättää ostaa juuri rehu ketjuna uusineelta osakastilalta. Esimerkiksi näistä on syytä sopia osakassopimuksessa.

Hankkeen pääomitukselta sovitusta täytyy varautua kustannusarvion ylitykseen, rakennusaiakataulun venymiseen sekä ongelmiin tuotannon ylösajossa. Käyt-

**ENEMMISTÖPÄÄTÖKSET
TAKAAVAT PÄÄTÖSKYVYN**

Osakkaiden erimielisyytilanteissa ollaan Paavilaisen mukaan heikoimmalla pohjalla maatalousyhtymässä, joka on vain verotuksellinen yhteenliittymä ja vaatii päätöksiin yksimielisyyden. Sama yksimielisyyden vaatimus on avoimessa yhtiössä, jossa lisäriskinä on mahdollisuus velkavastuun lankeamisesta yksinomaan maksukykyiselle yhtiömiehelle.

töpääomaa on oltava riittävästi. Nyrkkisääntönä yhteisnavetassa on oltava vähintään 20 prosentin omarahoitus. Loppu katetaan lainoilla sekä mahdollisilla investointituilla. Koska tilojen vakavaraisuus vaihtelee, omistusosuudet jaetaan kunkin pääomituskyvyn mukaisesti.

Tärkeää on sopia, että osakkeille maksetaan palkkaa tehdyn työmäärän mukaan.

– Voi olla että kymmenen prosenttia omistava osakas tekee eniten töitä ja saa eniten palkkatuloa, mutta voitosta syntyvä osinko jaetaan osakemäärien mukaan, sanoo Paavilainen.

Osakas voi järjestää suuren osan pääomastaan eläinmyynnillä. Yhtiö muuttaa siitä syntyneen ostovelan osakkaan myöntämäksi pääomalainaksi tai se merkitään sijoitettuun vapaaseen omaan pääomaan (SVOP). Ne yhtiö maksaa aikanaan takaisin voittovaroillaan. Maatilan on kuitenkin tulotettava eläinmyyntitulot verotukseensa sinä vuonna, kun ne muutetaan pääomalainaksi tai rahastosijoitukseksi.

TYÖN TASA-ARVO TIUKASTI SOPIMUKSEEN

Koska osakkaat ovat aiemmin tottuneet toimimaan itsenäisesti omilla tiloillaan, yhteisnavetan vastuualueet kannattaa sopia huolellisesti osakassopimukseen. Henkilöt voidaan nimetä vastuualueille myöhemmin hallituksessa. Yhtiön taloudellinen tulos paranee sitä enemmän, mitä paremmin itse kunkin osaaminen saadaan hyödynnettyä yhtiössä.

– Osakkaiden tekemä työ on tasa-arvoista. Tämäkin tulee kirjata osakassopimukseen, painottaa Paavilainen.

Periaate on, että kun karjamestari vastaa karjanhoidosta, toiset osakkaat osallistuvat karjatöihin, mutta eivät mene määrilemään toisen vastuualueelle. Joku toinen vastaa esimerkiksi taloudesta ja tukiasioista, kolmas rehuntuotannosta ja neljäs koneiden ja rakennusten kunnossapidosta.

Yhtiölle asetetut tavoitteet, päämäärät ja sopimukset ohjaavat yhtiön toimintaa. Vapaa-aikatavoite edellyttää ehkä työntekijän palkkaamista, joka vähentää yhtiön tulosta. Mutta jos se on tavoite, se toteutetaan.

Navetta Oy:n osakas saattaa jäädä MYEL- ja lomitusjärjestelmän ulkopuolelle. Tällöin sovitaan, että yhtiö järjestää kaikille osakkeille samat etuudet ja lomat riippumatta mihin eläkejärjestelmään kukin kuuluu.

Osakeyhtiöissä toiminnan kehittäminen ei juutu näkemyseroihin, sillä päätökset tehdään osakeyhtiöläin mukaan enemmistöperiaatteella. Yhtiökokouksessa määräenemmistö pohjautuu osakemääriin ja hallituksessa henkilöääniin. Hallituksen tasatuloksessa puheenjohtajan kanta ratkaisee. Hallituksen valitsee yhtiökokous.

– Osakeyhtiössä täytyy ymmärtää, että äänestyspäätöksellä mennään, vaikka itse olisi ollut eri mieltä, sanoo Paavilainen.

Kaupparekisteriin toimitettava yhtiöjärjestys määrittää muun muassa omistusosuudet, hallituksen koon ja yhtiön nimenkirjoitusoikeudet. Siihen yleensä liitettävä lunastuslauseke takaa osakkeille lunastusoikeuden, jos osake on siirtymässä ulkopuoliselle.

Normaalitilanne yhtiöstä eroamiseen on jääminen eläkkeelle. Jos yrittäjällä ei ole jatkajaa, hän pystyy eläkeläisenä edelleen omistamaan yhtiötä. Osakeyhtiön sukupolvenvaihdos voidaan toteuttaa pitkällä aikavälillä ja osakkeiden luovutuksiin sovelletaan normaalia sukupolvenvaihdoksen verohuojennuksia.

Osakeyhtiömuotoisen maatilan kirjanpito on haastava tehtävä. Yhtiöllä saattaa olla jopa kolme tulolähdettä. Yhtiö tekee kaksinkertaisen kirjanpidon ja tilinpäätöksessään se noudattaa pääsääntöisesti suoriteperusteisuutta. 6B-lomakkeella yhtiö kuitenkin ilmoittaa maatalouden tuloksen maatalouden verolain (MVL) mukaan maksu-perusteisesti.

Suomessa oli viime vuonna 670 maataloustukia hakenutta osakeyhtiötä. Koska parisataa yhtiötä ei hae tukia, osakeyhtiömuotoisten maatilojen määrä nousee noin 800:aan.

Useamman tilan yhteisyrityksiä on eniten sikataloudessa, varsinkin porsastuotannossa. Vuonna 2013 osakeyhtiönä oli 50 maitotilaa ja nautatiloja oli saman verran. Pääosa niistä sijaitsee Pohjois- tai Etelä-Pohjanmaalla.